

تورک مورخ

yal: 1 1 Kōm unuevul 1327 Idgh: 2

تورکلوک فاندمنه چالشیر اوزیش کونده بر جیقار

بورياه قدر بسط اينديكمز مطالعاتدن استخراج ايده جكمز نتيجه شودر:
تورك، هر درلو تشبثاتده دائما ايلرى به كيمكه مستعدر. اونك احاطه سي
خارجنده قالاچق، اونك كوزنى ييلدیره جق هيچ بر صنعت و مسلك يوقدر.
بناء عليه هنوز پك كنچ اولان تورك علم و فنيه، صنعت و تجارتيله ده پك چوق
عصر لر ياشايه جقدر؛ و توركلكك پارلاق استقبالی ايلر يمزده در...

اصم آغايف

تورك

تورك قومك اقتصادى ترقيسنه خدمت اتمك اك بوپوك آرزومزد؛ چونكه
هر قومك حيات و بقاى ماده قوتلى اولماسنه باغلامشدر. برمك افرادى صاغلام
بدنلى، چوق چولوق جو جوق صاحبي، ابي چاليشه بيلور، ير، يورد، تارلا و دستگاه
ايصى، رنجبر لكده، تجارتده، يا خود صنعتده اوسته، و بر آزده قازه كون ايچون
بيريكي بولش آق آقچه يه مالك اولورسه، ايسته اومت قوتليدر. «تورك يوردى»،
تورك قومك ماده يعنى بدنا و اقتصاداً صاغلاملاشماسنه يارديم ايده بيله جك خدمتلردن
اصلا كرى طور يه جقدر. رساله مزده، اقتصاده يعنى، زراعت، تجارت، صنعت
دائر موضوعلر اوزرينه، بسط و آكلانيشلى برطرزده يازمه چاليشه جفز، و يوازيلر يمزده
فكر و محاكه مزى ساده يابانچي كتابلردن دكل، آلزدن كلديكي قدر حيات و معيشت مزدن
آلمه يه اوغراشه جفز. آشاغيده مندرج مقاله بويولده بر تجربه در. «تورك اصنافك
حالى»، هر كون كوزومزله كورديكمز، بابالريمزدن ايشتديكمز پك آشنا، حيات و معيشت مز
پك ياقين اقتصادى لوحه لك بر قسمنى تصوير قصديه يازيلور. اصناف، هر ملتده، حيات
ملتك اك صاغلام تاملرندن بريسي تشكيل ايذر. اوته درجه اى كوريلوب آكلانيلير
و اصلاحي چاره لري نه قدر جدى آراشد يريلوب، درين دوشونيلوب طوغرى بولنورسه،
ملتكده قوتى اونستنده آرتار.

تورك اصنافك حالى

مملكت مزده اصنافك، على الخصوص تورك اصنافك حالى، اك چوق

دوشونوله چك بر مسئله در . بوكون بويوك شهرلر يمنده اصنافك ياواش ياواش
 ضائب اولوب كيتديكنى كوزومزله كوروپورز . بو ضائب اولان اصنافك ايسه
 اك بويوك باي تورك اصنافيدر .

اصنافك بو انقراضى كوره بيلمك ايچون استانبولده سراجخانه باشينه
 دوغرو كوچوك بر كزىنى يامق كافيدر : تقريباً اوتوز قرق سنه اول ، سراجخانه
 باشى استانبولك اك ايشلك ، اك زنكين سراج اصنافك مقرى ايدى . سراجخانه
 چارشيسى باشدن باشه بر سركى حالنده بولنيوردى . اساساً توركلر اسكيدن برى
 جنكاورلك ، سفر برلك وينيجيلك ايله مألوف ومشهور اولدقلرى ايچون
 بوكا عائد لوازمك اعمالنده تكمل ايتمشلردر . بو تكملى دخى سراجخانه
 چارشيسنده كورمك ممكندى ؛ كرك اسكى تورك اصولى كرلر ، يولارلر ، وكملر
 وخاموطلر ، هكبهلر ، ظريف سلاحقلر ، جيجخانه لكلر ، كرك آوروپا كارى
 باشلقلر ، فرنك كرلى رقابت قبول ايتمز درجهده صاغلام وكوزل بر صورتده
 ياپيليردى . بو چارشيدة يتشمش بر استاد ، آناطولونك روم ايلى نك هر هانكى
 بر كوشه سنه كيتسه ، صنعتداشلىرى آراسنده حرمت واعتبار كوروردى .
 چارشيدة شهرت قازانمش تجارخانه لرك ثونى بغداده ، ارضرومه قدر ياپيليردى .
 اوطرفه كيدن واليلر وساير رجال دولت بويله بر شى اصمارلادقلرى وقت
 « فلان اوسته نك ايشى اولسون » قيدينى شرط قويالردى . ايشته بر زمان اك
 ايشلك بر صنعت وتجارت مركزى اولان اومشهور سراجخانه يى شمدى بويوك
 بر خرابه زاره انقلاب ايتمش كورورز . هله سراجخانه يانقيندن صوكرا بوچاشلى
 اصيل بر عائله نك صوك وچوق ياشلى برفردينك صرف عائله نامى اولدزيرمه مك
 ايچون حياته مربوط قالمقده اصرار كوستريشى شكلنده ، بر قاچ اسكى دكانك
 سوسله ديكى بر ويرانه اولوب قالمشدر .

سراجخانه نك غرب طرفنده ، فاتحه چيقان يوقوشك ايكى ساحلى اسكيدن
 قواف (خفاف) اصنافك اك چوق فعاليتى كورولن بر مركزى (قوافخانه)
 ايدى . مشهور استانبول ترليكلىرى ، آلتون قلابدانلى كلين ترليكلىرى ، مستلر ،
 چتيلكلر ، پاپوشلر ، جيجمه لر بوراده ياپيليردى . شمدى . بو يرده دخى بك

باباغی آياق قابلیرى ، طولومباجی يمينلىرى ياپان بش اون دكان ، بش اون اوسته قاله بيلمشدن .

اصناف انقراضنك دها چوق آجيقلى نمونه لىخى صحافلره مصر چارشيسنده كوره بيليرز : اُسكىدن بوتون اسلام وتورك عالمك اڭ مهم كتاب پياسه لرندن برى صحافلر چارشيسيدى . قرآنلر ، تفسيرلر ، بخاريلر ، ديوانلر هپ بو چارشيدنه كى اصناف معرفيله جلب ، طبع ونشر اولونوردى . بوندن باشقه بو جوار حك وخط صنعتلرينك ده ، زمانه كوره اُشى بولونماز بر سر كيسيدى ؛ بوكون جمله مزك نظر حيرتتى جلب ايدنه جك آثار دقيقه ونفيسه ، پرنج اوزرينه فاتحه يازمق ، يومورطه نك سطحه (سورة يس) ي صيغشديرمق ، عقيق وحقى الماسه فوق العاده نفيس و ظريف مهرلر قازمق ، لوحلر يازمق بو چارشينك آثار نفيسه سى آراسنده مشار بالينان اولوردى . الحاله هنده بو موقعده عصر ديدنه دكانلرك ايچنده ، زانورده توكل اوچ بش كى تاجى ايله مهرجى تامين موجوديت ايدنه بيلمشدن .

مصر چارشيسى ، اسمندن ده آ كلاشيلدينى اوزره ، مصر وعلى العموم آفريقا متاع و محصولاتنه بالخاصه پاموغه وپاموق معمولاتنه ؛ يورغانلر ، ياتاقلر و سائر انات بيتيه عائد نفيس اشياره ، بهارات و عطرياتنه بازار رواج ايدى . مصر چارشيسى ، شمدى دخى رواجى ، استانبول تجارتنده موقعى اوقدر غائب ايتمه مش ايسه ده ، آفريقاى شالى محصولاتى جلب و تداركنه آوروپا سرمايه سى قارشيمش وپاموق آمريقادن كلكه باشلامش ، ايسكى و قيمتلى ياتاق طاقلىرى دوغروندن دوغرويه آوروپانك چوروك و اوجوز اصولنى تقليده منحصصر قالمشدر . بوندن باشقه صوك زمانلرده چارشوى مذ كورده صنداليه ، ماصه ، قونسول ، ديوان كى دوشمه اشيا سى ده صايلمغه باشلامش ايسه ده بونلر دخى آوروپا ماللرينك استانبولده ياپيلمش و هيچ برقيمت صناعيه سى اولمايان تقليدلرندن عبارتدر . بهارات و عطريات بيلردن بش اون دكان موجوددر .

استانبول تورك اصنافلرينك ماضى و حاللرينه عائد مختصر آ قيد ايتديكمز شؤنلرله بونى ده علاوه ايدنه لم : اُسكىدن تورك جواهر جيلرى ، اسكى و قيمتلى

خالى وسجاده بايعلى پياسى چارشوى كير ايچنده كى بدستان ايدى: بوراسى
 يزانس ارباب تجارتى استخلاف ايدن اسكى تورك بورژوواسنك اك يوكسك
 صنفك مركزى ايدى: « بدستانى فلان آغا ياخود افدى » ديمك ، الكزنكىن
 برجواهرجى ، عالم تجارتده درين بر اعتبار قازانمش اك امين بر تجارت اهلى
 ديمكىدى . بدستانخيار فكر تقدير و تخمينلرى ايله تميز ايتمشلاردى : اك قيمتلى
 الماسلرى انجىلرى قيمت حقيقىلىرى تقدير ايدرلردى . بدستانده قيمتى سويله نمش
 برمالك دها بهالى صاتيله بيله جكنه كيمسه نك عقى ايرمزدى . بدستانك تورك
 حيات اقتصاديسته اهميت و شهرتى آكلايه بيلمك ايچون ، بوكون آرتق مع
 التأسف اونوتيلمغه باشلايان ، مداح حكايه لرينه كوچوك بر آشنالق كفايت
 ايدر . مداحلر ، ميراث يدى سر كذشتلرينه عائد تصوير ايتدكلرى وقايعده
 ميراث ييدىلرى همان هپسند « بدستانى فلان زاده ... بك » ديبه تعين ايدىرلر
 و بدستانى پدرينك حياتى نقل ايدىر كن املاك و عقارىنه عائد يوزلرجه
 آفاختارلرلر برايه باغلانمش و على الاكثر براوشاق معرفتيله طاشينمقده بولمش
 اولديغى ده علاوه ابلرلر . بو حكايه لراسكى تورك بدستانخيارينك موقعى يك كوزل
 كوسترر ظن ايدىرم . بوكون بدستان بناسى باقيدر . لكن اسكى شهرتى ،
 تجارتده كى موقعى غائب ايتمشدر . او اسكى بدستانى لرى ايسه بوكون يالكز على
 بك نامنده اختيار بر ذات تمثيل ايدىيور . ييلديزده بولونان مجوهرات آوروپادن
 جلب ايدىلن بر فرانسى مخنله على بكة تقدير و تخمين ايتديرلش ايدى .

*
**

زده اصنافك تدريجاً انقراضه ، باشليجه آوروپا بويوك صنايع و تجارتى
 و بونلرلك مملكتهمزده هر قاپى زورله آچديرر بر نوع قواصى اولان عهد
 عتيقه (Capitulation) سبب اولمشدر . معلومدركه آروپاليلر مملكتهمزده
 عهداً حائز اولدقلى امتيازاته طيانارق كومروك رسمنك تزييدنه قارشى
 طور مقدهدرلر . اسكيدن يوزده سكر شيمدى يوزده اون بر اولان كومروك
 رسمى ، آروپا امتعه سنك مملكتهمزده غايت اوجوز صاتيلمسنه سبب اولويور .
 حكومت بورسمى تزييد ايدى بيمك حقنه مالك اولديغى ايچوندركه آروپاليلر

بوراسنی رقیسز بر پیاسه و بزیده کندی ماللری بیله حال استهلاک محکوم بر مشتری حالته کتیردیلر. اولرک بویوک سرمایه لرله، فابریقه لرله میدانه کتیردکاری اشیایی، کومروکنک قاپیلری آرقه سنه قدر آچیق بر شرق مملکتنده فابریقه سز و پک شخصی سبی و عمللرله و کوچوک سرمایه ایله، اولر قدر چوق و اوجوز اوله رق استحصال ایله مک غیر قابلدر. بوندن طولانی داخلی صنعتلر مزدن بر قسمی، مثلاً توقومه جلیق، ایپکلی قوماشلر نساچلی، کوموش و آلتون آوانی اعمالا تحلیفی و سائر کبی صنایع سرعتله و بعضیلری ده، مثلاً خالیجیلیق کبی صنایع، بطی بر صورتده محو اولغه یوز طومش و آوروپانک بواقصادی سیلابنه قارشو و قتیله پک زنگین اولان چارشیلر، اعمالخانه لر، دستکاهلر، تجارتخانه لر انقراضه باشلامشلردر. بو چارشولرک، دستکاهلرک صاحبیلری ایسه رقابت ایدمه مدکاری بو هجومک جریانیه قاپیلهرق آوروپا متاعی کتیردوب صاتمق کبی الیم بر مجبوریتنده قالمش، یعنی اُسکیدن ملی تجارتنه، صنعتنه «صاحب» اولان تورک بالاخره آوروپانک شرقده کی - اک اهمیتسز - بر قومیسو نیجیسی اولمشدر.

آوروپا سرمایه سی هجومی مملکتتمزده ایکی صورتله تاثیر کوسترمکده در: بر نیجیسی، دوغروندن دوغرویه آوروپاده یاپیلان اشیایی مملکتتمزه ادخال اتمکدر. بزده آوروپانک محتاج اولدینی مواد ابتدائییه پک چوق اولدیغندن آوروپانک ایشلمش اشیا ادخال تنه قارشو بزده خام اشیا چیقاراق آزیانلی بر موازنه حصوله کتیرمه یه اوغراشیله بیلینیر. فقط آوروپا بو کون صنایع داخلیه منزی، منابع ثروتمزی یوته جق دیگر بر اصول ایله ده بزیه اقتصادی جندربه صوققه در: بوده مملکتتمزده بویوک سرمایه لی شرکتلر تاسیس ایدرهک آوروپاده هنوز کرکی کبی تقلید اولنه مایان ملی صنعتلریمزک اجراسنده بزیه عمله کبی قوللامق اصولیدر. بوکا مثال اوله رق مملکتتمزده خالیجیلرک صوک سنه لرده کی حالی ذکر ایدمه ییلیرز. [۱] آوروپاده، ایکنه ایله قویوقازا جق و یومیه ایکی غروش اجرتیه مقابل اون ایکی ساعت چالیشه جق ایشچی اولدیغندن

[۱] بوخالی ایشلری حقنده آیریجه و اطرافلی معلومات ویرمک ایسته دیکمزدن بوراده مختصراً اشارت ایتدک.

هیچ بروقت شرق کی مین وکوزل خالی یاپیله ماز. آوروپالیلر عشاق، کوردوس، بولدان خالیلرینه محتاج درلر. اورالده ایسه صوک زمانلره قدر خالی دستگاهلرینک همان جلهسی تورکلرک آئنده ایدی. فقط بر قاج سنه اول بویوک بر سرمایه ایله تأسس ایتیش آوروپالی (شرق خالی قومانییه سی) بومدت ظرفنده مملکتیمزک خالی تجارتی ضبط ایتمکه باشلامشدر. شرکتک فعالیت اقتصادی سی آراسنده تورکلرک یالکزمواد ابتدائیهدن فازاندقلى ایله یومیه سی اعظمی اوچ غروش اولان عمله نك حق واردر. رقابت قبول ایتمین صنایع داخلیه مزك ده بویله آوروپا سرمایه سی اولطاسنه طاقیلوب قالمسی، اسیر اولمی تورک حیات اقتصادی سنك صوک تمللری ده ییتاچق ماهیتده در.

توفیق نورالمی

تاریخ و آثار غنی

مورخ لئون قاهون ومعلم بارتولده کوره

چنکیز خان

(باشی برنجی صاییده)

اولاً تیموجین کیمدر؟ — مونقول روایتلرینه کوره، مونقول قبیله لرندن تاي جیوت قبیله سنك قیوت قولندن یهزوکهی باطیر (بهادر) ك اوغلی در. آنه سنك آدی اولون — ا که ایدی. اولون — ا که، آق تاتارلرک خونکیر آت قبیله سنکندر. تیموجین بارتولده تحقیقاتنه کوره ۱۱۵۵ سنه میلادیه سنکده، قاهونك روایتنه نظراً [۱] ۱۱۶۲ سنه میلادیه سنکده، اونون (Onon) چایی

[۱] مجری ۵۵۱ و ۵۵۸ سنه لری دیمکدر.